

Systémy úrazového pojištění v mezinárodním srovnání

Základem stručného mezinárodního porovnání je databáze „Vzájemného informačního systému sociální ochrany – MISSOC“, kterou zajišťuje pro země EU a EEA Evropská komise. Jde o celkem 31 evropských zemí¹.

K níže uvedeným informacím je třeba uvést, že neexistuje ideální systém úrazového pojištění. Každý stát si volí systém, který nejlépe vyhovuje jeho historickým, ekonomickým a sociálním podmínkám.

Z porovnávaných zemí nemá 6 států žádný zvláštní systém ochrany zaměstnance pro případ pracovního úrazu nebo nemoci z povolání. Jde o Estonsko, Řecko, Maďarsko, Nizozemí, Chorvatsko a Slovinsko. Problematika sociální ochrany při pracovních úrazech a nemocích z povolání je u těchto zemí řešena na úrovni obecných subsystémů, jako je např. invalidní pojištění, zdravotní pojištění či nemocenské pojištění. Nicméně většina států (25 z 31, tj. téměř 81 %) upravuje problematiku ochrany při pracovním úrazu a nemoci z povolání pomocí zvláštního systému. Lze tedy konstatovat, že existence separátního systému je poměrně běžnou součástí sociální ochrany v Evropě. U zemí, kde se vyskytuje zvláštní systém ochrany zaměstnance pro případ pracovního úrazu či nemoci z povolání byla z pohledu mezinárodního srovnání zaměřena pozornost na 3 charakteristiky. Zda jde o systém, který:

(i) v případě trvale snížené (pracovní) schopnosti z důvodu pracovního úrazu či nemoci z povolání poskytuje plnění ve formě:

- předem definované (sociální) dávky
- kompenzace ztráty na výdělku

(ii) je financován:

- průběžně
- kapitálově
- kombinací průběžné a kapitálové složky

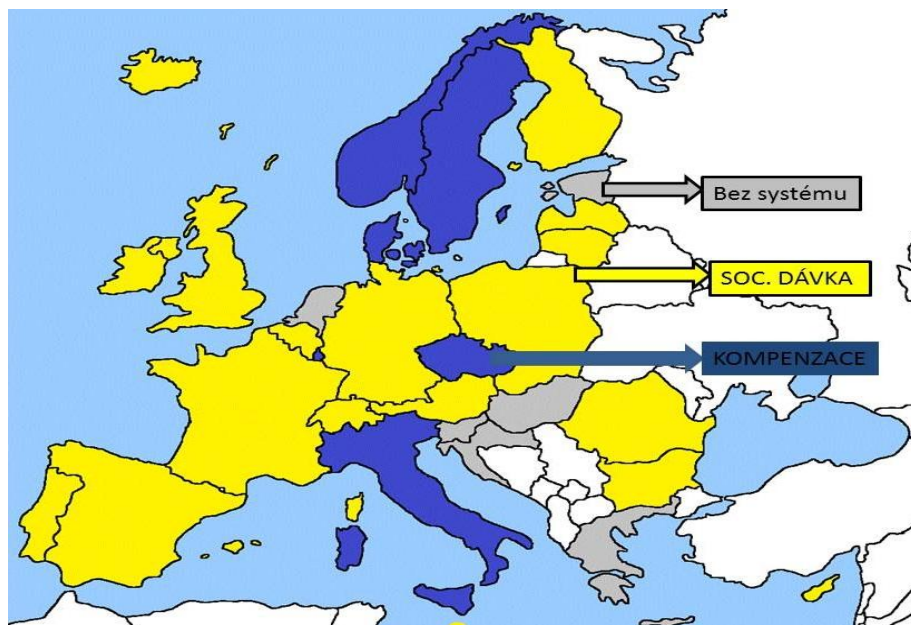
(iii) je spravován:

- státní či veřejnosprávní institucí
- soukromou institucí

Z hlediska poskytovaného plnění v případě trvale snížené (pracovní) schopnosti v důsledku pracovního úrazu či nemoci z povolání se ve většině zemí (19 z 25, tj. ve více jak $\frac{3}{4}$) toto plnění realizuje ve formě předem definované (sociální) dávky. Ve zbývajících 6 zemích se plnění realizuje ve formě kompenzace ztráty na výdělku. Jde zejména o některé severské země (Dánsko, Švédsko, Norsko), do tohoto výčtu nyní patří i ČR. Regionální rozložení typu poskytovaného plnění demonstruje Obrázek 1.

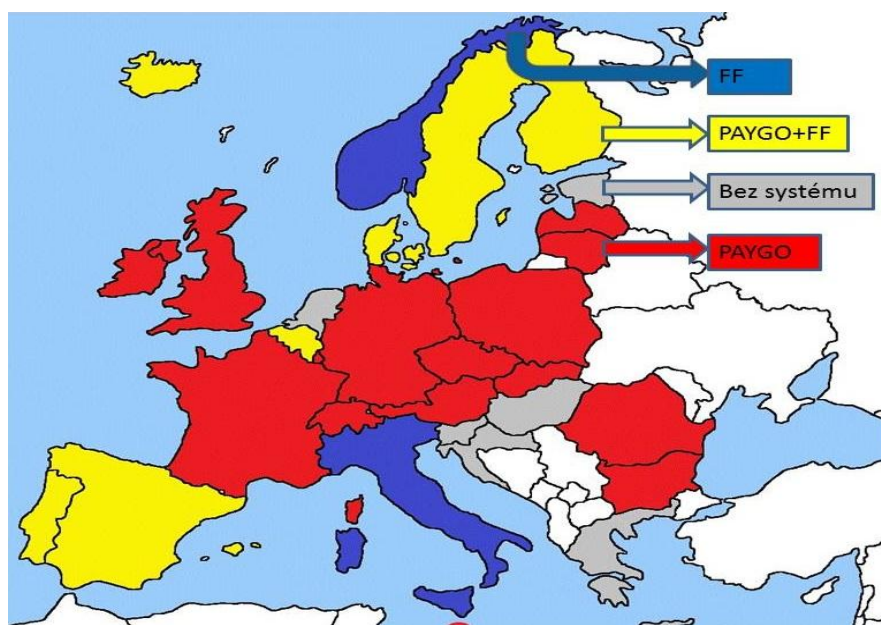
¹ Lichtenštejnsko jako 32 země tohoto prostoru není vzhledem ke své velikosti zahrnuta do komparace.

Obrázek 1 – Forma poskytovaného plnění v případě trvalých následků pracovního úrazu nebo nemoci z povolání²

Jako základní způsob financování zvláštních systémů ochrany zaměstnanců pro případ pracovního úrazu a nemoci z povolání je v 16 z 25 zemí včetně ČR (tj. v 64 %) zvoleno průběžné financování. Pouze u dvou zemí (Norsko a Itálie) je uplatněn přístup pouze kapitálového financování. U zbylých 7 zemí je uplatněna nějaká forma kombinace průběžného a kapitálového financování. Jde především o skandinávské země a státy pyrenejského poloostrova. Detailně tato fakta ukazuje Obrázek 2.

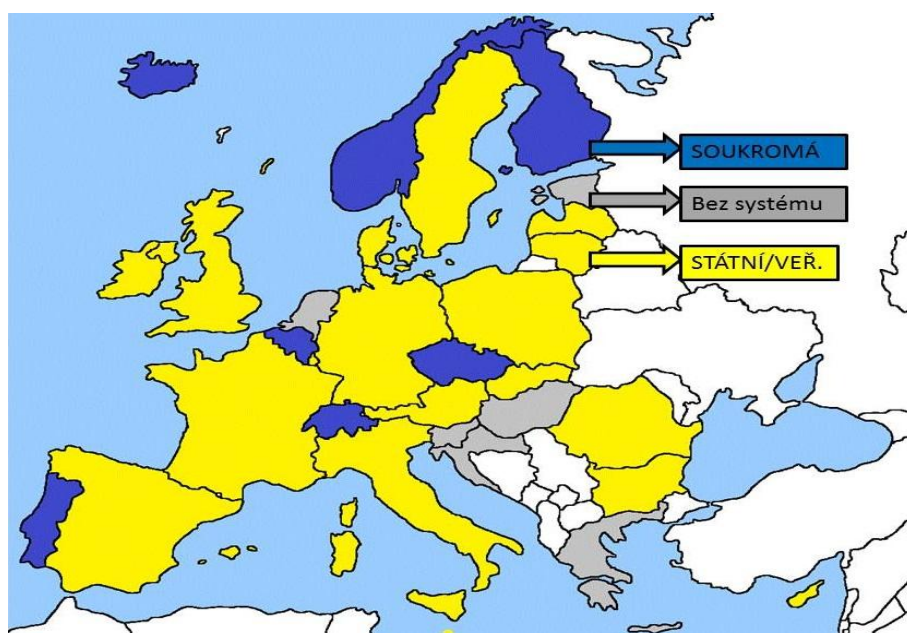
Obrázek 2 – Způsob financování systému v případě trvalých následků pracovního úrazu nebo nemoci z povolání²

² Stejnou barvou jsou označeny země se shodným přístupem v dané charakteristice.

Posledním komparovaným aspektem je charakter instituce, která zvláštní systém ochrany při pracovním úrazu a nemoci z povolání spravuje. Zde, obdobně jako v oblasti formy plnění, je ve většině zemí (18 z 25, tj. v 72 %) správcem státní nebo veřejnoprávní instituce. U zbylých 7 států, včetně ČR, je správcem soukromý subjekt. U regionálního rozložení typu poskytovaného plnění, nelze vysledovat jednoznačné regionální hledisko. Podrobněji viz Obrázek 3.

Obrázek 3 – Správce systému²

Z výše uvedených charakteristik lze vysledovat určitou převažující podobu či tendenci v Evropském prostoru. Jedná se o kombinaci plnění ve formě dávky, průběžný způsob financování a státní resp. veřejnosprávní správa systému. Tato kombinace se vyskytuje ve více jak polovině (13 z 25) evropských zemí a patří mezi ně všechny státy, které přímo sousedí s ČR. Další určitou vysledovatelnou výjimkou z roztržiténosti je kombinace plnění ve formě dávky, smíšený způsob financování a soukromá správa, který se vyskytuje u 4 zemí (Belgie, Portugalsko, Finsko a Island). U zbylých 8 zemí není nikde stejná kombinace u více jak 2 zemí. Kombinace plnění ve formě kompenzace ztráty na výdělku, průběžného způsobu financování a soukromé správy, která je v současné době provozována v ČR, se nevyskytuje v žádné z analyzovaných zemí.

Z 11 zemí, které prošly v 90. letech minulého století ekonomickou transformací (z centrálně plánovaného na tržní hospodářství) a jsou členy EU (Bulharsko, Rumunsko, Polsko, Česká republika, Slovensko, Estonsko, Litva, Lotyšsko, Maďarsko, Slovinsko a Chorvatsko) neexistuje ve 4 z těchto zemí zvláštní systém ochrany zaměstnanců při pracovním úrazu nebo nemoci z povolání (Estonsko, Chorvatsko, Slovinsko a Maďarsko). V 6 zemích (Bulharsko, Rumunsko, Polsko, Slovensko, Litva a Lotyšsko) je uplatněna v Evropě většinová kombinace plnění ve formě dávky, průběžný způsob financování a státní resp. veřejnoprávní správa. U transformujících se evropských zemí (s výjimkou ČR, která se odlišuje) lze nalézt

jednotící přístup, a to, že buď není problematika ochrany zaměstnanců při pracovním úrazu a nemoci z povolání řešena zvláštním systémem nebo je tento systém nastaven shodnou kombinací výše uvedených charakteristik.